

جمهوری اسلامی ایران

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

شورای عالی برنامه ریزی آموزشی

برنامه درسی

دوره: کارشناسی ارشد

رشته: علوم قرآن و حدیث

بازنگری شده مورخ ۱۳۹۶/۰۲/۲۰ دانشگاه تهران

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

**عنوان برنامه: دوره کارشناسی ارشد رشته علوم قرآن و حدیث
بازنگری شده توسط دانشگاه تهران**

۱- به استناد آیین نامه واگذاری اختیارات برنامه ریزی درسی مصوب جلسه شماره ۸۸۲ مورخ ۱۳۹۵/۱۱/۲۳ شورای عالی برنامه ریزی آموزشی ، برنامه درسی بازنگری شده دوره کارشناسی ارشد رشته علوم قرآن و حدیث براساس نامه شماره ۴۲۷۲۲/۱۲۳ مورخ ۱۳۹۶/۰۲/۲۰ دانشگاه تهران دریافت شد.

۲- برنامه درسی بازنگری شده فوق جایگزین برنامه های درسی دوره کارشناسی ارشد رشته علوم قرآن و حدیث مصوب جلسه شماره ۲۳۰ مورخ ۱۳۷۰/۱۰/۰۱ و مصوب جلسه شماره ۴۰۶ مورخ ۱۳۷۹/۱۰/۱۸ شورای عالی برنامه ریزی می شود.

۳- برنامه درسی مذکور در سه فصل: مشخصات کلی، جدول واحد های درسی و سرفصل دروس تنظیم شده و برای تمامی دانشگاه ها و مؤسسه های آموزش عالی و پژوهشی کشور که طبق مقررات مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری فعالیت می کنند، برای اجرا ابلاغ می شود.

۴- این برنامه درسی از شروع سال تحصیلی ۱۳۹۷-۱۳۹۶ به مدت ۵ سال قابل اجراست و پس از آن نیازمند بازنگری می باشد.

عبدالرحیم نوه ابراهیم

دبیر شورای عالی برنامه ریزی آموزشی

(Handwritten signature in blue ink)

معاونت آموزشی

جمهوری اسلامی ایران

دانشگاه تهران

تاریخ: _____
شماره: ۴۲۷۲۲/۱۲۳
پیوست: ۲۰/۰۲/۱۳۹۶

باسمه تعالی

جناب آقای دکتر نوه ابراهیم مدیر کل محترم دفتر برنامه ریزی آموزش عالی

با سلام

احتراماً، به پیوست یک نسخه از برنامه درسی بازنگری شده رشته علوم قرآن و حدیث در مقطع کارشناسی ارشد مصوب دویست و نود و سومین جلسه مورخ ۹۴/۱۰/۲۷ شورای برنامه ریزی آموزشی این دانشگاه جهت استحضار و اقدام مقتضی ارسال می گردد.

سید حسین حسینی
معاون آموزشی دانشگاه تهران

شماره نامه: ۳۴۴۷ تاریخ: ۹۴-۲-۲۰ کد رهگیری: ۷۲۲۸۷۸۸

سید حسین حسینی
معاون آموزشی
۹۲،۲،۲۵

نشانی: تهران، بلوار کشاورز، خیابان ۱۶ آذر، نبش نصرت، ساختمان معاونت آموزشی، پلاک ۵۸، کد پستی: ۱۴۱۷۹۶۵۴۶۳

دانشگاه تهران

مشخصات کلی، برنامه درسی و سرفصل دروس

دوره: کارشناسی ارشد

رشته: علوم قرآن و حدیث

دانشکده الهیات و معارف اسلامی

مصوب جلسه مورخ ۹۴/۱۰/۲۷ شورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه

این برنامه بر اساس آیین نامه وزارتی تفویض اختیارات برنامه ریزی درسی به دانشگاههای دارای هیات ممیزه، توسط اعضای هیات علمی گروه علوم قرآن و حدیث دانشکده الهیات و معارف اسلامی بازنگری شده و در دویست و نود و سومین جلسه شورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه مورخ ۹۴/۱۰/۲۷ به تصویب رسیده است.

مصوبه شورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه تهران در خصوص برنامه درسی

رشته : علوم قرآن و حدیث

مقطع : کارشناسی ارشد

- برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد رشته علوم قرآن و حدیث که توسط اعضای هیات علمی گروه علوم قرآن و حدیث دانشکده الهیات و معارف اسلامی بازنگری شده است با اکثریت آراء به تصویب رسید.
- این برنامه از تاریخ تصویب لازم الاجرا است.
  - هر نوع تغییر در برنامه مجاز نیست مگر آنکه به تصویب شورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه برسد.

فرزانه شمیرانی

دبیر شورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه

سید حسین حسینی

معاون آموزشی دانشگاه

رای صادره جلسه مورخ ۹۴/۱۰/۲۷ شورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه در مورد بازنگری برنامه درسی رشته علوم قرآن و حدیث در مقطع کارشناسی ارشد صحیح است، به واحد ذیربط ابلاغ شود.

محمود نیلی احمدآبادی

رئیس دانشگاه تهران

رشته علوم قرآن و حدیث - مقطع کارشناسی ارشد
Quranic sciences and Hadith discipline
(M.A)

فصل اول - مشخصات کلی

مشخصات کلی دوره کارشناسی ارشد علوم قرآن و حدیث

۱- تعریف و هدف

به منظور تربیت و تأمین نیروی انسانی متخصص و آگاه به فرهنگ و معارف اسلامی و با توجه به لزوم تحوّل در برنامه‌های درسی اقدام به بازنگری برنامه درسی کارشناسی ارشد رشته علوم قرآن و حدیث شده است.

اهداف این برنامه نسبت به برنامه پیشین عبارتند از:

- الف- عمق بخشی به آموزش‌های قرآن و حدیث
- ب- ارایه برنامه درسی متناسب با نیازهای آموزشی روز
- ج- مهیا سازی زمینه‌های تحقیق و پژوهش
- د- برقراری تناسب بین دو بخش قرآن و حدیث

۲- ضرورت و اهمیت

بازنگری در برنامه درسی رشته علوم قرآن و حدیث با توجه به عوامل زیر از ضرورت ویژه‌ای برخوردار شده است:

الف- به روز کردن محتوی برخی از دروس به منظور آگاه کردن دانشجویان از تحقیقات و پژوهش‌های جدید در حوزه علوم قرآن و حدیث

ب- ایجاد دروس جدید به منظور پدیدآوردن مهارت‌های لازم در فارغ التحصیلان این رشته

ج- برنامه‌ریزی مناسب در راستای آمادگی بیشتر دانشجویان جهت ورود به دوره دکتری

۳- طول دوره و شکل نظام

طول دوره کارشناسی ارشد رشته علوم قرآن و حدیث به طور معمول ۲ سال است که از این مدت سه ترم آن ویژه اجرای برنامه آموزشی و یک ترم آن تعلق به فعالیت پژوهشی دانشجو و دفاع از پایان‌نامه دارد. در شرایط خاص با توجه به ضرورت گذراندن دروس پیش‌نیاز و کمبود برای برخی از دانشجویان و طبق آئین‌نامه‌های موجود در برنامه کارشناسی ارشد، طول دوره تا دو ترم دیگر قابل افزایش خواهد بود.

۴- تعداد و نوع واحدهای درسی

واحدهای درسی این برنامه ۳۲ واحد بوده که از بین آن ۲۶ واحد آموزشی و ۶ واحد به عنوان پژوهشی (پایان نامه) در نظر گرفته شده است. ضمناً در واحدهای آموزشی ۲۲ واحد به عنوان واحدهای اصلی و ۱۲ واحد به عنوان واحدهای اختیاری است که دانشجو مبادرت به انتخاب ۴ واحد خواهد نمود.

نقش و توانایی فارغ التحصیلان

فارغ التحصیلان این رشته می‌توانند در زمینه‌های زیر ایفای نقش نموده و برخی از نیازهای علمی جامعه را مرتفع سازند:

- الف- تدریس در مؤسسات آموزشی، ارگانها و مراکز دینی و فرهنگی
- ب- تدریس در دانشگاههای و مؤسسات آموزش عالی به عنوان مربی و در صورت اخذ درجه دکتری به عنوان استادیار
- ج- اجرای پروژه‌های علمی و انجام طرح‌های پژوهشی در مؤسسات علمی و تحقیقاتی از جمله همکاری با دائرةالمعارف‌ها
- د- تحقیق و تألیف در راستای تهیه کتب درسی دانشگاهها و مراکز آموزش عالی و بازپژوهی برنامه‌ها و طرح‌های درسی

۵- شرایط و ضوابط ورود به دوره

- الف- پذیرش دانشجو براساس مقررات و ضوابط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از طریق آزمون کارشناسی ارشد سازمان سنجش آموزش کشور خواهد بود.
- ب- دانشجویانی که رشته کارشناسی آنها غیر از رشته علوم قرآن و حدیث باشد، طبق مقررات با نظر شورای تحصیلات تکمیلی گروه به تناسب رشته تحصیلی دوره کارشناسی ملزم به گذراندن تعدادی از واحدهای دروس دوره کارشناسی به عنوان دروس کمبود (جبرانی) می‌باشند. نمرات این دروس در میانگین نمرات دانشجو منظور نخواهد شد.

رشته علوم قرآن و حدیث - مقطع کارشناسی ارشد

فصل دوم - جداول دروس

جدول شماره ۱- جدول دروس کمبود (جبرانی)

ردیف	نام درس	تعداد واحد			ساعات تدریس		
		نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع
۱	بلاغت قرآن کریم (۱)	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲
۲	اصول و مقدمات تفسیر قرآن کریم	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲
۳	تفسیر ترتیبی قرآن کریم (۱)	۴	-	۴	۶۴	-	۶۴
۴	علوم قرآنی (۴)	۴	-	۴	۶۴	-	۶۴
۵	فقه الحدیث (۱)	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲
۶	فقه الحدیث (۲)	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲
۷	نقد الحدیث	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲
	جمع کل	۱۸	-	۱۸	۲۸۸	-	۲۸۸

تعداد واحدهای جبرانی دانشجویان با توجه به مدرک کارشناسی آنها توسط گروه، نهایت به میزان دوازده واحد، تعیین می شود.

جدول شماره ۲- دروس اصلی رشته علوم قرآن و حدیث در مقطع کارشناسی ارشد

پیش نیاز	ساعات تدریس			تعداد واحد			نام درس	ردیف
	جمع	عملی	نظری	جمع	عملی	نظری		
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	مفردات قرآن کریم	۱
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	روش‌ها و مکاتب تفسیر قرآن	۲
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تفسیر قرآن کریم (۱)	۳
تفسیر قرآن کریم (۱)	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تفسیر قرآن کریم (۲)	۴
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تاریخ قرآن کریم	۵
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	علوم قرآنی (۱)	۶
علوم قرآنی (۱)	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	علوم قرآنی (۲)	۷
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تاریخ حدیث	۸
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	فقه الحدیث	۹
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	علم رجال	۱۰
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تفسیر نهج البلاغه	۱۱
	۳۵۲	-	۳۵۲	۲۲	-	۲۲	جمع کل	

جدول شماره ۳- دروس اختیاری رشته علوم قرآن و حدیث در مقطع کارشناسی ارشد

پیش نیاز	ساعات تدریس			تعداد واحد			نام درس	ردیف
	جمع	عملی	نظری	جمع	عملی	نظری		
تفسیر قرآن کریم (۲)	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تفسیر آیات مشکل قرآن کریم	۱
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	مقایسه قرآن و کتب آسمانی گذشته	۲
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	نقش حدیث در علوم اسلامی	۳
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	نحو عالی	۴
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	روش تحقیق و مآخذشناسی	۵
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	زبان تخصصی	۶
	۱۹۲	-	۱۹۲	۱۲	-	۱۲	جمع کل	

تذکره: دانشجو ۴ واحد از دروس اختیاری را انتخاب می کند.

رشته علوم قرآن و حدیث - مقطع کارشناسی ارشد

فصل سوم - شناسنامه و سرفصل دروس

رشته علوم قرآن و حدیث - مقطع کارشناسی ارشد

سرفصل دروس اصلی

رشته علوم قرآن و حدیث - مقطع کارشناسی ارشد

مفردات قرآن کریم

Quranic vocabulary

ساعات تدریس: ۳۲
پیش نیاز: ندارد

نوع درس: دروس اصلی
تعداد واحد: ۲
نوع واحد: نظری

هدف شناختی: تقویت شناخت دانشجویان از ساختار و مفاهیم واژگان غریب قرآن
هدف رفتاری: توانایی ارائه توضیح در موضوعات تدریس شده به صورت کتبی و توانایی بررسی کلمات قرآنی، به پیشنهاد استاد، به صورت تحقیق کتبی و ارائه کلاسی

سرفصل:

کلیات:

- ۱) شناخت کاربردی کتب لغت عام، مثل مقایس لغة، لسان العرب، القاموس المحيط
- ۲) شناخت کاربردی کتب مفردات قرآن (غریب القرآن)، مثل تفسیر غریب القرآن ابن قتیبه، نزهة القلوب فی تفسیر غریب القرآن (سجستانی)، المفردات فی غریب القرآن (راغب اصفهانی)، معجم الفاظ القرآن (مجمع اللغة العربية)، التحقيق فی کلمات القرآن (مصطفوی)، مجمع البحرين (طریحی)
- ۳) آشنایی با مؤلف و اسلوب کتاب «المفردات فی غریب القرآن» (راغب) و شناخت نقاط قوت و ضعف آن
- ۴) بررسی وجوه و نظائر و اشتراک لفظی در قرآن
- ۵) بررسی معربات قرآن
- ۶) بحث مترادف و تفاوت در قرآن

واژه‌های قابل بررسی:

- ۱) بررسی واژه‌های سوره حمد در مفردات راغب
- ۲) بررسی منتخبانی از معربات، وجوه و نظائر و مترادف قرآن و اختلافات آنها

پروژه	آزمون های نهایی	میان ترم	ارزشیابی مستمر
(.۲۵)	آزمون های نوشتاری (.۷۵)	ندارد	ندارد
	عملکردی		

منابع:

۱. مقدمه صحاح اللغة (تاج اللغة و صحاح العربية)، اسماعیل بن حماد جوهری (۱۳۹۹ ق)، بیروت، دار العلم للملایین.
۲. مفردات قرآن، بابک فرزانه (۱۳۸۸)، تهران، سمت.
۳. معجم مقاییس اللغة، احمد بن فارس (۱۴۰۴ ق)، قاهره، مکتب الاعلام الاسلامی.
۴. لسان العرب، ابن منظور (۱۴۰۵ ق)، قم، نشر ادب الحوزة.
۵. تاج العروس، مرتضی الزبیدی (۱۳۸۶ ق)، بیروت دار صادر.
۶. التحقيق في كلمات القرآن، حسن مصطفوی (۱۳۸۵)، تهران، مرکز نشر آثار العلامة المصطفوی.
۷. مجمع البحرين، فخر الدین طریحی (۱۳۸۶ ق)، النجف، دار الاحیاء للکتب الاسلامیة.
۸. النهاية في غريب الحديث، ابن اثیر (۱۹۹۷ م)، بیروت، دار الکتب العلمیة.
۹. الوجوه و النظائر، ابن الدامغانی (۲۰۱۲ م)، دمشق، دار العرب.
۱۰. المفردات في غريب القرآن، الراغب الاصفهانی (۱۹۶۱ م)، بیروت، دار المعرفة.
۱۱. المعربات (المعرب من الكلام الاعجمی علی الحروف المعجم)، ابی منصور جوالیقی (۱۹۹۸ م)، بیروت، دار الکتب العلمیة.
۱۲. بررسی زبان شناختی واژه هایی از قرآن کریم، شهرام هدایت (۱۳۸۴)، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
۱۳. سایه ها و لایه های معنایی، محمد اسعدی (۱۳۸۶)، قم، بوستان کتاب.

رشته علوم قرآن و حدیث - مقطع کارشناسی ارشد

روش‌ها و مکاتب تفسیر قرآن

The fundamentals and methods of Quranic interpretation

ساعات تدریس: ۳۲

پیش نیاز: ندارد

نوع درس: دروس اصلی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

هدف شناختی: آشنایی با روش‌ها و مکاتب تفسیر قرآن

هدف رفتاری: توضیح و تحلیل موضوعات آموزش داده شده و تحلیل و بررسی یک تفسیر به راهنمایی استاد به صورت کتبی و ارائه پاورپوینت آن در کلاس

سرفصل:

۱. کلیات از جمله: توضیح مکاتب، مبانی، روش، پیش‌فرض، بررسی امکان و جواز تفسیر، علل نیازمندی به تفسیر، جایگاه عقل و نقل در تفسیر قرآن، جایگاه علم تفسیر در علوم اسلامی
۲. منابع تفسیر و علوم مورد نیاز مفسر از جمله: روایات، علوم ادبی (صرف، نحو و بلاغت)، علوم قرآنی، علم کلام، اصول فقه، فقه و علوم طبیعی، تاریخ، عقل
۳. شرایط مفسر از جمله: جدا شدن از پیش‌فرض‌ها، برخورداری از پیش‌داشته‌های متناسب و ایمان و فضائل اخلاقی
۴. معرفی و نقد روش‌های تفسیری از قبیل:

- تربیتی و موضوعی
- اثری
- عرفانی
- اجتهادی
- اجتماعی
- علمی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون های نهایی	پروژه
ندارد	ندارد	آزمون های نوشتاری (۷۵٪)	(۲۵٪)
		عملکردی	

منابع:

۱. التفسیر و المفسرون، محمد هادی معرفت (۱۴۱۸ ق)، مشهد، الجامعه الرضويه للعلوم الاسلاميه.
۲. اصول التفسیر و قواعدہ، خالد عبدالرحمن العک (۱۴۲۴ ق)، بیروت، دارالنفائس.
۳. المفسرون حیاتهم و منهجهم، محمدعلی ایازی (۱۳۸۶)، تهران، وزاره الثقافه و الارشاد الاسلامی موسسه الطباعه و النشر.
۴. روش شناسی تفاسیر موضوعی قرآن، سید هدایت جلیلی (۱۳۷۲)، تهران، کویر.
۵. مقدمه اصول التفسیر: احمد بن عبدالحلیم ابن تیمیه (۱۹۷۲ م)، کویت، دار القرآن الکریم.
۶. اتجاهات التفسیر فی القرآن الرابع عشر الهجرى، فهد بن عبدالرحمن الرومى (۱۴۰۵ ق)، مکه، جامعه الامام محمدبن سعود الاسلاميه الدراسات العليا کليه اصول الدين قسم القرآن و علومه.
۷. اتجاهات التفسیر فی العصر الحديث، عبدالمجید عبدالسلام المحتسب (۱۳۹۳ ق)، بیروت، دار الفکر.
۸. قرآن و تفسیر عصری، محمدعلی ایازی (۱۳۷۵)، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
۹. التفسیر و المفسرون، محمدحسین الذهبی (۱۴۲۱ ق)، لبنان، دار الیوسف.
۱۰. مذاهب التفسیر الاسلامی، ایگناتس گلدزیهر (۱۴۰۲ ق)، ترجمه: عبدالحلیم النجار، بیروت، دار اقرأ.
۱۱. تفسیرالقرآن الکریم اصوله و ضوابطه، علی بن سلیمان العبید (۱۴۳۰ ق)، ریاض، مکتبه التوبه.
۱۲. بحوث فی اصول التفسیر و مناهجه، فهد بن عبدالرحمن الرومى (۱۴۱۶ ق)، ریاض، مکتبه التوبه.
۱۳. روش های تأویل قرآن، محمدکاظم شاکر (۱۳۷۶)، قم، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم.
۱۴. مباحث فی التفسیر الموضوعی، مصطفی مسلم (۱۳۸۶)، دمشق، دار القلم.

رشته علوم قرآن و حدیث - مقطع کارشناسی ارشد

تفسیر قرآن کریم (۱)

Interpretation of the Holy Quran(1)

ساعات تدریس: ۳۲

پیش نیاز: ندارد

نوع درس: دروس اصلی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

هدف شناختی: بررسی و تحلیل آیات سوره اخلاص و نحل به منظور تبیین توحید و نبوت از منظر مفسران فریقین

هدف رفتاری: توضیح و تحلیل موضوعات آموزش داده شده و تحلیل و تفسیر یک سوره یا مجموعه ای از آیات به راهنمایی استاد به صورت کتبی و ارائه پاورپوینت آن در کلاس

سرفصل:

الف: شناخت محورهای اصلی موضوعات و تبیین هدف نهائی سوره های اخلاص و نحل

ب: بررسی ارتباط آیات بر مبنای غرض نهائی و اهداف فرعی سوره

ج: تفسیر محتوای سوره اخلاص (با تأکید بر تبیین توحید ذاتی و صفاتی حق تعالی)

د: تبیین اهم مباحث سوره نحل با محوریت توحید ربوبی، عدم شرک و نبوت به شرح زیر:

• استدلال بر توحید ربوبی با بیان آیات آفاقی و انفسی (انواع نعمت های آسمانی و زمینی) و نظام متقن حاکم بر آنها
(آیات ۱۸-۳، ۵۵-۵۱، ۷۲-۶۵، ۸۱-۷۷)

• احتجاج بر بطلان پندارهای مشرکین و بی ثمر بودن مساعی آنان (آیات ۲۴-۱۹، ۳۵، ۵۰-۴۵، ۶۲-۵۵، ۷۶-۷۳، ۱۱۳)

• بیان اهداف بعثت پیامبران، ماهیت وحی الهی و ارایه جامعترین برنامه اجتماعی (آیات ۳۶، ۴۳، ۱۰۳-۸۹)

• بیان وظیفه پیامبران در ابلاغ و تبیین پیام الهی، مرجعیت آنها در حل مسایل مورد اختلاف امت و الگو بودن حضرت

ابراهیم (ع) (آیات ۴۴، ۶۴-۶۳، ۸۲، ۱۲۸-۱۲۰)

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون های نهایی	پروژه
ندارد	ندارد	آزمون های نوشتاری (۷۵٪)	(۲۵٪)
		عملکردی	

منابع:

۱. الميزان في تفسير القرآن، سيد محمدحسين الطباطبائي (۱۴۳۱ ق)، بيروت، الاميرة للطباعة و النشر و التوزيع.
۲. مجمع البيان في تفسير القرآن، الفضل بن الحسن الطبرسي (۱۳۳۹ ق)، بيروت، داراحياء التراث العربي.
۳. التفسير الكبير (مفتاح الغيب)، الفخر الرازي (۱۴۱۱ ق)، بيروت، دار الكتب العلمية.
۴. الكشاف، محمود بن عمر الزمخشري (۱۴۲۴ ق)، بيروت، دار الكتب العلمية.
۵. امالي، علي بن الحسين علم الهدى (سيد مرتضى) (۱۳۶۱)، قم، كتابخانه آيه الله مرعشي نجفي.
۶. التبيان في تفسير القرآن، محمد بن الحسن الطوسي (۱۴۱۳ ق)، بيروت، داراحياء التراث العربي.
۷. البرهان في تفسير القرآن، هاشم الحسيني البحراني (۱۳۹۴ ق)، قم، دارالكتب العلمية.
۸. المنار، محمد رشيد رضا (۱۴۲۸ ق)، بيروت، دار الفكر.
۹. كشف الاسرار و عدة الابرار (تفسير خواجه عبدالله انصاري)، ابوالفضل رشيدالدين الميبدي (۱۳۳۹)، تهران، ابن سينا.
۱۰. اسرار التأويل و انوار التنزيل، عبدالله بن عمر بيضاوي (۱۳۸۸ ق)، مصر، مصطفى البابي الحلبي.
۱۱. تفسير موضوعي قرآن مجيد، عبدالله جوادي آملی (۱۳۶۳)، تهران، مركز نشر فرهنگي رجاء.
۱۲. عقايد اسلامي در پرتو قرآن، حديث و عقل، جعفر سبحاني (۱۳۷۹)، قم، موسسه بوستان كتاب.
۱۳. پيام قرآن، ناصر مكارم شيرازي (۱۳۶۰)، تهران، دار الكتب الاسلامي.

تفسیر قرآن کریم (۲)

Interpretation of the Holy Quran(2)

ساعات تدریس: ۳۲

پیش نیاز: تفسیر قرآن کریم (۱)

نوع درس: دروس اصلی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

هدف شناختی: بررسی و تحلیل آیات امامت و ولایت و مهدویت از منظر مفسران فریقین و نقد شبهات

هدف رفتاری: توضیح و تحلیل موضوعات آموزش داده شده و تحلیل و تفسیر یک سوره یا مجموعه ای از آیات به راهنمایی استاد به صورت کتبی و ارائه پاورپوینت آن در کلاس

سرفصل:

الف: ویژگی‌های امام

- منصب الهی (اصطفاء و جعل امام) (آل عمران/۳۳، بقره/۱۲۴)

- عصمت (دلایل: آیه تطهیر (احزاب/۳۳)، آیه ابتلاء (بقره/۲۴)، آیه اطاعت (نساء/۵۹))

- علم (وراثت کتاب) (فاطر/۳۲)

شوون و وظایف امام

- هدایت معنوی (اعراف/۱۸۱، انبیاء/۷۳، رعد/۷)

- مرجعیت علمی (نحل/۴۳، انبیاء/۸-۷، آل عمران/۷)

- زعامت و رهبری (نساء/۵۹)

ب: امامت خاصه امیرالمؤمنین (ع) ذیل آیات ولایت (مانده ۵۶-۵۵)، ابلاغ (مانده ۶۷)، کمال دین (مانده ۳)، علم الکتاب (رعد/۴۳)

ج: مهدویت و عصر ظهور از جمله مباحث اظهار و غلبه دین (توبه/۳۳-۳۲، صف/۷-۸، اسراء/۸۱)، وارثان زمین (نور/۵۵، قصص/۵)، نزول حضرت عیسی (ع) (آل عمران/۵۵، نساء/۱۵۹، زخرف/۶۱)

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون های نهایی	پروژه
ندارد	ندارد	آزمون های نوشتاری (۷۵٪)	(۲۵٪)
		عملکردی	

منابع:

۱. المیزان فی تفسیر القرآن، سید محمدحسین الطباطبائی (۱۴۳۱ ق)، بیروت، الامیره للطباعة و النشر و التوزیع.
۲. مجمع البیان فی تفسیر القرآن، الفضل بن الحسن الطبرسی (۱۳۳۹ ق)، بیروت، داراحیاء التراث العربی.
۳. التفسیر الکبیر (مفتاح الغیب)، الفخر الرازی (۱۴۱۱ ق)، بیروت، دار الکتب العلمیه.
۴. الکشاف، محمود بن عمر الزمخشری (۱۴۲۴ ق)، بیروت، دار الکتب العلمیه.
۵. التبیان فی تفسیر القرآن، محمد بن الحسن الطوسی (۱۴۱۳ ق)، بیروت، داراحیاء التراث العربی.
۶. نورالثقلین، عبد علی الحویزی (۱۴۱۲ ق)، قم، اسماعیلیان.
۷. الدر المنثور فی التفسیر بالمأثور، جلال الدین السیوطی (۱۳۷۷ ق)، قم، مکتبه المرعشی النجفی.
۸. المنار، محمد رشید رضا (۱۴۲۸ ق)، بیروت، دار الفکر.
۹. المراجعات، شرف الدین (۱۴۲۸ ق)، قم، انصاریان.
۱۰. الغدیر، عبدالحسین امینی (۱۴۱۶ ق)، قم، مرکز الغدیر للدراسات الاسلامیه.
۱۱. نقش ائمه در احیای دین، مرتضی عسکری (۱۳۸۸)، قم، دانشکده اصول دین.
۱۲. تفسیر تطبیقی آیات ولایت و اهل بیت، فتح الله نجارزادگان (۱۳۸۸)، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
۱۳. معجم احادیث الامام المهدي عليه السلام، علی الکورانی (۱۴۲۸ ق)، قم، موسسه المعارف الاسلامیه.
۱۴. راه و راهنماشناسی، محمدتقی مصباح یزدی (۱۳۷۹)، قم، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی.
۱۵. پیام قرآن، ناصر مکارم شیرازی (۱۳۶۰)، تهران، دار الکتب الاسلامی.
۱۶. تفسیر موضوعی قرآن مجید، عبدالله جوادی آملی (۱۳۶۳)، تهران، مرکز نشر فرهنگی رجاء.
۱۷. منشور جاوید، جعفر سبحانی (۱۳۶۹)، قم، موسسه سیدالشهدا (ع).
۱۸. تفسیر تطبیقی آیات مهدویت، فتح الله نجار زادگان (۱۳۸۹)، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

رشته علوم قرآن و حدیث - مقطع کارشناسی ارشد

تاریخ قرآن کریم

The history of the Holy Quran

نوع درس: دروس اصلی
تعداد واحد: ۲
نوع واحد: نظری

ساعات تدریس: ۳۲
پیش نیاز: ندارد

هدف شناختی: نقد و بررسی دیدگاه‌های قرآن پژوهان معاصر درباره مباحث تاریخ قرآن

هدف رفتاری: توضیح و تحلیل موضوعات آموزش داده شده و تحلیل و بررسی یک موضوع یا قرد به راهنمایی استاد به صورت کتبی و ارائه پاورپوینت آن در کلاس

سرفصل:

بررسی و نقد دیدگاه‌های:

۱- خاورشناسان؛

۲- قرآن پژوهان معاصر اهل سنت؛

۳- قرآن پژوهان معاصر شیعه در مسائل ذیل:

استشراق، اهداف و انگیزه‌های آن، سابقه قرآن پژوهی خاورشناسان، کتابت قرآن و کاتبان وحی، امّی بودن پیامبر، تدوین قرآن در زمان پیامبر، تدوین قرآن در دوره خلفا، اصلاح رسم الخط قرآن، قرائت قرآن و احرف سبعة، ارتباط قرآن با فرهنگ عصر خود، تاریخی یا فراتاریخی بودن قرآن، چگونگی نزول قرآن، مکی و مدنی در قرآن.

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون های نهایی	پروژه
ندارد	ندارد	آزمون های نوشتاری (۷۵٪)	(۲۵٪)
		عملکردی	

منابع:

۱. تاریخ قرآن، محمود رامیار (۱۳۸۹)، تهران، موسسه انتشارات امیر کبیر.
۲. قرآن و مستشرقان، محمدحسن زمانی (۱۳۸۹)، قم، انتشارات پژوهشهای تفسیر و علوم قرآن.
۳. المستشرقون و الدراسات القرآنیه، محمدحسین علی الصغیر (۱۳۷۸)، بیروت، دار المورخ العربی.
۴. در آستانه قرآن، رژی بلا شر (۱۳۵۹)، ترجمه: محمود رامیار، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
۵. تاریخ القرآن، تیودور تولدکه (۱۳۹۰)، ترجمه: رضا محمد الدقیقی، دمشق، دار النوادر.
۶. القرآن الکریم و روایات المدرسین (مجلد ۱ و ۲)، علامه عسکری (۱۹۹۵ م)، بیروت، شرکت التوحید للنشر.
۷. تدوین القرآن، علی الکورانی العاملی (۱۴۱۸ ق)، قم، دار القرآن الکریم.
۸. مباحث فی علوم القرآن، صبحی صالح (۱۹۵۸ م)، بیروت، دار العلم للملایین.
۹. مناهل العرفان، محمد عبدالعظیم الزرقانی (۱۹۹۵ م)، بیروت، دار الکتب العربی.
۱۰. البیان فی تفسیر القرآن، ابوالقاسم الموسوی الخویی (۱۴۱۸ ق)، قم، دار الثقلین.
۱۱. حقایق هامه حول القرآن الکریم، جعفر مرتضی العاملی (۱۴۰۷)، قم، موسسه النشر الاسلامی.
۱۲. مجله قرآن پژوهی خاورشناسان (قرآن و مستشرقان)، قم، جامعه المصطفی العالمیه.
۱۳. دائرةالمعارف قرآن، سر ویراستار خانم مک اولیف، مدخل تاریخ‌گذاری آیات و سور و مدخل قرآن
۱۴. القرآن الکریم من المنظور الاستشراقی، محمدمحمد ابولیله (۲۰۰۲ م)، قاهره، دار النشر للجامعات.
۱۵. درآمدی بر تاریخ قرآن: مجید معارف (۱۳۸۳)، تهران، نباء.

رشته علوم قرآن و حدیث - مقطع کارشناسی ارشد

علوم قرآنی (۱)

Quranic sciences (1)

ساعات تدریس: ۳۲

پیش نیاز: ندارد

نوع درس: دروس اصلی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

هدف شناختی: شناخت مباحث اساسی در حوزه وحی و اعجاز قرآن

هدف رفتاری: توضیح و تحلیل موضوعات آموزش داده شده و تحلیل و بررسی یک موضوع ر به راهنمایی استاد به صورت کتبی و ارائه پاورپوینت آن در کلاس

سرفصل:

الف: فضیلت قرآن

- اوصاف قرآن

- فضیلت قرائت قرآن

- اصول و شیوه‌های تدبیر در قرآن

ب: اعجاز قرآن

- معنای لغوی و اصطلاحی اعجاز

- بهترین معجزات

- قرآن و اسرار آفرینش

- لزوم معجزه

- وجوه اعجاز

قرآن و استواری در بیان

قرآن و اخبار از غیب

فصاحت و بلاغت

ج: وحی شناسی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون های نهایی	پروژه
ندارد	ندارد	آزمون های نوشتاری (۷۵٪)	(۲۵٪)
		عملکردی	

منابع:

۱. البیان فی تفسیر القرآن، ابوالقاسم الموسوی الخویی (۱۴۱۸ ق)، قم، دار الثقلین.
۲. التمهید، محمد هادی معرفت (۱۴۰۶ ق)، قم، اسماعیلیان.
۳. الاتقان فی علوم القرآن، جلال الدین سیوطی (۱۴۲۴ ق)، ابوظبی، مؤسسة النداء.
۴. البرهان فی علوم القرآن، محمد بن عبدالله الزرکشی (۱۴۰۸ ق)، بیروت، دار الکتب العلمیة.
۵. النکت فی اعجاز القرآن، علی بن عیسی الرمانی (بی تا)، قاهره، دار المعارف.
۶. اعجاز القرآن الاعجاز فی دراسات السابقین، عبدالکریم الخطیب (۱۹۷۵ م)، بیروت، دارالمعرفه للطباعة والنشر.
۷. تاریخ فکرة اعجاز القرآن، نعیم حمّصی (۱۹۵۵ م)، دمشق، المجمع العلمی العربی.
۸. المعجزه الکبری، محمد ابو زهره (۱۳۷۰)، مشهد، آستان قدس رضوی - بنیاد پژوهش های اسلامی.
۹. اعجاز القرآن و ابلاغه النبویة، مصطفی صادق رافعی (۱۳۶۴ ق)، مصر، المكتبة التجارية الكبرى.
۱۰. اعجاز قرآن، سید رضا مؤدب (۱۳۸۶)، قم، مرکز جهانی علوم اسلامی.
۱۱. تحلیل وحی از دیدگاه اسلام و مسیحیت، محمد باقر سعیدی روشن (۱۳۷۵)، تهران، موسسه فرهنگی اندیشه.
۱۲. پژوهشی در اعجاز علمی قرآن، محمد علی رضایی اصفهانی (۱۳۸۰)، رشت، کتاب مبین.
۱۳. وحی در قرآن، محمود عبداللهی (۱۳۸۵)، قم، بوستان کتاب.

علوم قرآنی (۲)

Quranic sciences (2)

ساعات تدریس: ۳۲

پیش نیاز: علوم قرآنی (۱)

نوع درس: دروس اصلی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

هدف شناختی: مبانی و ادله حجیت ظواهر قرآن و جاودانگی و عدم تحریف آن

هدف رفتاری: توضیح و تحلیل موضوعات آموزش داده شده و تحلیل و بررسی دیدگاه یک فرد یا شماری از روایات در این موضوع به راهنمایی استاد به صورت کتبی و ارائه پاورپوینت آن در کلاس

سرفصل:

الف: حجیت ظواهر قرآن

- اثبات حجیت ظواهر

- نقد دلایل منکرین

ب: صیانت قرآن از تحریف

- معنای لغوی و اصطلاحی تحریف

- قرآن و تحریف

- تحریف قرآن و خلفاء

ج: جاودانگی قرآن

- جهان شمولی

- جامعیت

- تحدی مستمر

- نسخ تلاوت و رابطه آن با تحریف

- معصومین (ع) و عدم تحریف قرآن

- نقد شبهات تحریف

روش ارزیابی:

پروژه	آزمون های نهایی	میان ترم	ارزشیابی مستمر
(۲۵٪)	آزمون های نوشتاری (۷۵٪)	ندارد	ندارد
	عملکردی		

منابع:

۱. البيان في تفسير القرآن، ابوالقاسم الموسوي الخويي (١٤١٨ ق)، قم، دار الثقلين.
۲. الاتقان في علوم القرآن، جلال الدين سيوطي (١٤٢٤ ق)، ابوظبي، مؤسسة النداء.
۳. اصول الفقه، محمد رضا مظفر (بي تا)، قم، انتشارات تبليغات اسلامي.
۴. صيانة القرآن من التحريف، محمد هادي معرفت (١٤١٣ ق)، قم، موسسه النشر الاسلامي.
۵. حقائق هامة حول القرآن الكريم، جعفر مرتضى العاملي (١٤٠٧ ق)، قم، موسسه النشر الاسلامي.
۶. نزاهت قرآن از تحريف، عبدالله جوادى آملی (١٣٨٣)، قم، اسراء.
۷. القرآن الكريم و روايات المدرسين، علامه عسکری (١٩٩٥ م)، بيروت، شركة التوحيد للنشر.
۸. رهيافتي به مکاتب تفسيری، فتح الله نجارزادگان (١٣٨٧)، قم، انتشارات دانشکده اصول الدين.

تاریخ حدیث

The history of Hadith

ساعات تدریس: ۳۲

پیش نیاز: ندارد

نوع درس: دروس اصلی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

هدف شناختی: نقد و بررسی دیدگاه‌های معاصران در زمینه تدوین حدیث و اعتبار منابع حدیثی

هدف رفتاری: توضیح و تحلیل موضوعات آموزش داده شده و تحلیل و بررسی یک موضوع یا یک فرد به راهنمایی استاد به صورت کتبی و ارائه پاورپوینت آن در کلاس

سرفصل:

کلیات:

بررسی و نقد دیدگاه‌های:

۱- خاورشناسان

۲- حدیث پژوهان معاصر اهل سنت

۳- حدیث پژوهان معاصر شیعه در مسائل ذیل:

سابقه حدیث پژوهی خاورشناسان، نظریه‌ها در باب تدوین حدیث، منع و جواز کتابت حدیث در قرن اول، تدوین و نشر حدیث در عصر ائمه (ع)، بیوتات حدیثی در شیعه، تحول مراتب تدوین حدیث در اهل سنت، تحول مراتب تدوین حدیث در شیعه، تاریخ‌گذاری روایات، اعتبار منابع حدیثی: جوامع اولیه حدیثی شیعه و اهل سنت؛ جوامع ثانوی تکمیلی حدیث شیعه و سنی؛ جوامع حدیثی در دوران حاضر، جعل حدیث علل و انگیزه‌های آن

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون های نهایی	پروژه
ندارد	ندارد	آزمون های نوشتاری (۷۵٪)	(۲۵٪)
		عملکردی	

۱. حدیث و حدیث پژوهی (دانشنامه جهان اسلام)، مجید معارف (۱۳۸۹)، تهران، نشر کتاب مرجع.
۲. اضاء علی السنه المحمديه، محمود ابوريه (بی تا)، قم، انصاریان.
۳. تدوین السنه، ابراهیم فوزی (۱۹۹۴ م)، لندن، ریاض الریس للکتب و النشر.
۴. معرفه الحدیث، محمد باقر بهبودی (۱۳۸۹)، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
۵. دراسات فی الحدیث النبوی و تاریخ تدوینہ، محمد مصطفی الاعظمی (۱۳۹۶ ق)، ریاض، جامعه ریاض.
۶. السنه قبل التدوین، محمد عجاج خطیب (۱۹۸۸ م)، قاهره، مکتبه وهبه.
۷. علوم الحدیث و مصطلحہ، صبحی صالح (۱۹۸۸ م)، بیروت، دار العلم للملایین.
۸. پژوهشی در تاریخ حدیث شیعه، مجید معارف (۱۳۷۴)، تهران، ضریح.
۹. المستشرقون و الحدیث النبوی، محمد بهاء الدین (۱۹۹۹ م)، اردن، دار الفجر، دار النفائس.
۱۰. تاریخ تدوین السنه و شبهات المستشرقین، حاکم عیسان مطیری (۱۴۲۳ ق)، کویت، مجلس النشر العلمی
لجنة التالیف و التعریب و النشر.
۱۱. پژوهشی پیرامون جوامع حدیثی اهل سنت، احمد پاکتچی (۱۳۹۲)، تهران، دانشگاه امام صادق (ع).
۱۲. جوامع حدیثی شیعه، هادی حجت (۱۳۹۲)، تهران، سمت.
۱۳. جوامع حدیثی اهل سنت، مجید معارف (۱۳۸۸)، تهران، سمت.
۱۴. حدیث در نگاه خاورشناسان، فروغ پارسا (۱۳۸۸)، تهران، دانشگاه الزهراء.
۱۵. تاریخ حدیث شیعه، سید محمد کاظم طباطبایی (۱۳۸۸)، تهران، سمت.

رشته علوم قرآن و حدیث - مقطع کارشناسی ارشد

فقه الحدیث

Comprehension of Hadith

ساعات تدریس: ۳۲
پیش نیاز: ندارد

نوع درس: دروس اصلی
تعداد واحد: ۲
نوع واحد: نظری

هدف شناختی: آشنایی با روش فهم و درک صحیح حدیث

هدف رفتاری: توضیح و تحلیل موضوعات آموزش داده شده و تحلیل و بررسی یک روایت یا مجموعه ای از روایات به راهنمایی استاد به صورت کتبی و ارائه پاورپوینت آن در کلاس

سرفصل:

کلیات:

بررسی مبانی و عوامل مؤثر بر فهم حدیث مانند:

- نقل به الفاظ و نقل به معنی در حدیث

- اسباب صدور حدیث

- خانواده حدیث

- تعارض روایات و روشهای رفع آن

- بررسی عام و خاص، ناسخ و منسوخ، حقیقت و مجاز در حدیث

بررسی نمونه‌هایی از احادیث فریقین در موضوعات ذیل:

- اعتقادی

- سیره و تاریخ

- فقهی

- اخلاقی

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون های نهایی	پروژه
ندارد	ندارد	آزمون های نوشتاری (۷۵٪)	(۲۵٪)
		عملکردی	

منابع:

۱. روش فهم حدیث، عبدالهادی مسعودی (۱۳۸۵)، تهران، سمت.
۲. تلخیص مقباس الهدایه (بخش فقه الحدیث)، علی اکبر غفاری صفت (۱۳۸۸)، تهران، سمت.
۳. معانی الاخبار، شیخ صدوق (۱۳۸۹)، قم، ارمغان طبوبی.
۴. منهج نقد المتن عند علماء الحدیث النبوی، صلاح‌الدین ادلبی (۱۴۰۳ ق)، بیروت، دار الآفاق الجدیدة.
۵. منهج النقد فی علوم الحدیث، نورالدین عتر (۱۴۱۶ ق)، دمشق، دارالفکر.
۶. مشکل الاثار، احمد طحاوی (۱۳۸۸ ق)، حید آباد الدکن، مجلس دائره المعارف العثمانیه.
۷. اصول و قواعد فقه الحدیث، محمد حسن ربانی (۱۳۸۳)، قم، بوستان کتاب.
۸. علامه مجلسی و فهم حدیث، عبدالهادی فقهی‌زاده (۱۳۸۹)، قم، بوستان کتاب.
۹. مصابیح الانوار فی حل مشکلات الاخبار، عبدالله شبر (۱۴۰۷ ق)، بیروت، مؤسسه النور للمطبوعات.
۱۰. مرآة العقول، محمد باقر مجلسی (۱۴۰۴ ق)، تهران، دار الکتب الاسلامیه.
۱۱. شناخت حدیث، مجید معارف (۱۳۸۷)، تهران، نباء.
۱۲. کیف نتعامل مع السنه النبویه، یوسف قرضاوی (۱۴۱۵ ق)، فیرجینیا، المعهد العالمی للفکر الاسلامی.
۱۳. اخلاق پڑوهی حدیثی، عباس پسندیده (۱۳۸۸)، تهران، سمت.
۱۴. فقه الحدیث (با تکیه بر مسائل لفظی)، احمد پاکتچی (۱۳۹۲)، تهران، دانشگاه امام صادق (ع).
۱۵. فقه الحدیث (مباحث نقل به معنا)، احمد پاکتچی (۱۳۹۴)، تهران، دانشگاه امام صادق (ع).

علم رجال

The science of Hadith transmitters

ساعات تدریس: ۳۲

پیش نیاز: ندارد

نوع درس: دروس اصلی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

هدف شناختی: آشنایی با دانش رجال حدیث، منابع و قواعد جرح و تعدیل

هدف رفتاری: توضیح و تحلیل موضوعات آموزش داده شده و تحلیل و بررسی یک راوی یا یک موضوع رجالی به راهنمایی استاد به صورت کتبی و ارائه پاورپوینت آن در کلاس

سرفصل:

تعریف علم رجال و تفاوت آن با سیره، تراجم، درایه، موضوع و مسائل علم رجال
بررسی ادله نیازمندی به علم رجال، بررسی تحول علم رجال نزد فریقین، مبانی حجیت آرای علمای رجال در دوره‌های گوناگون، راه‌های اثبات وثاقت و حسن راویان (توثیقات عامه و خاصه)

الف: شیعه در موضوعات ذیل:

- آشنایی با پیشوایان علم رجال در دوره متقدمان، شناخت اصول اربعه رجالی
- شناسایی علمای رجال متأخر و آثار آنها از جمله سیدبن طاوس، علامه حلی، ابن داود حلی، اردبیلی، مامقانی.
- شناسایی علمای رجال و آثار آنها در عصر حاضر از جمله: آیت‌الله بروجردی، آیت‌الله خویی، علامه شوشتری، آیت‌الله شبیری زنجانی، استاد بهبودی

ب: اهل سنت در موضوعات ذیل:

- گزارشی از تاریخچه علم رجال در اهل سنت
- انواع نگارش‌های رجالی
- شناسایی اهم کتب رجالی اهل سنت از جمله آثار ابوحاتم رازی، عبدالغنی مقدسی جماعیلی، یوسف بن زکی مزنی، شمس‌الدین ذهبی و ابن حجر عسقلانی، مبانی و روش‌های جرح و تعدیل راویان.

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون های نهایی	پروژه
ندارد	ندارد	آزمون های نوشتاری (۷۵٪)	(۲۵٪)
		عملکردی	

منابع:

۱. مقدمه کتب رجال از جمله مقدمه معجم رجال الحدیث، سید ابوالقاسم الموسوی الخویی (۱۴۰۳ ق)، بیروت دار الزهراء.
۲. مقدمه قاموس الرجال، محمد تقی شوشتری (۱۴۱۰ ق)، قم، موسسه النشر الاسلامی التابعه لجماعه المدرسین.
۳. کلیات فی علم رجال، جعفر سبحانی (۱۳۶۶)، قم، مرکز مدیریت حوزه علمیه قم.
۴. اصول علم الرجال، عبدالهادی فضلی (۱۴۱۶ ق)، قم، موسسه ام القرى للتحقیق و النشر.
۵. آشنایی با کتب رجالی شیعه، محمد کاظم رحمان ستایش (۱۳۸۵)، تهران، سمت.
۶. دانش رجال از دیدگاه اهل سنت، محمدرضا جدیدی نژاد (۱۳۸۱)، قم، دار الحدیث.
۷. معرفه الحدیث، محمد باقر بهبودی (۱۳۸۹)، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
۸. سبک شناسی دانش رجال حدیث، محمد حسن ربانی (۱۳۸۵)، قم، مرکز فقهی ائمه اطهار علیه السلام.
۹. شناخت حدیث (مباحث: شناخت کتب رجالی متقدم و متأخر شیعه، مبانی و روش های جرح و تعدیل راویان)، مجید معارف (۱۳۸۷)، قم، نباء.
۱۰. راویان مشترک، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی (۱۳۸۰)، قم، بوستان کتاب.
۱۱. نظریه نقد الرجال و مکانتها فی ضوء البحث العلمی، عماد الدین محمد الرشید (۱۴۲۰ ق)، بی جا، دار السنهات.
۱۲. علم الرجال الحدیث، تقی الدین ندوی (۱۴۰۶ ق)، دبی، دار القلم.

رشته علوم قرآن و حدیث - مقطع کارشناسی ارشد

تفسیر نهج البلاغه

Interpretation of the Nahj al-Balagha

ساعات تدریس: ۳۲

پیش نیاز: ندارد

نوع درس: دروس اصلی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

هدف شناختی: شناخت مفاهیم و مقاصد نهج البلاغه

هدف رفتاری: توضیح و تحلیل موضوعات آموزش داده شده و تحلیل و بررسی یک موضوع یا یک بخش از نهج

البلاغه به راهنمایی استاد به صورت کتبی و ارائه پاورپوینت آن در کلاس

سرفصل:

- ابعاد ادبی و تاریخی نهج البلاغه و آشنایی با شرح ابن ابی الحدید با ذکر نمونه

- ابعاد کلامی و اعتقادی نهج البلاغه و آشنایی با شرح ابن میثم با ذکر نمونه

- ابعاد تربیتی و اجتماعی نهج البلاغه و آشنایی با فی ظلال نهج البلاغه

- شرح خطبه زهدیه (خطبه ۶۳)، فاتقوا الله عبادالله و بادروا...

- شرح نامه به عثمان بن حنیف انصاری (نامه ۴۵)

- شرح حکمت‌های نهج البلاغه (از شماره ۱ - ۲۰)

روش ارزیابی:

پروژه	آزمون های نهایی	میان ترم	ارزشیابی مستمر
(۲۵٪)	آزمون های نوشتاری (۷۵٪)	ندارد	ندارد
	عملکردی		

منابع:

۱. شرح نهج البلاغه، ابن ابی الحدید (۱۳۸۷ ق)، بیروت، دار احیاء التراث العربی.
۲. شرح نهج البلاغه، ابن میثم بحرانی (۱۳۸۴ ق)، تهران، موسسه التصیر.
۳. منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه، حبیب الله خویی (۱۴۲۹ ق)، بیروت، دار احیاء التراث العربی.
۴. فی ظلال نهج البلاغه، محمد جواد مغنیه (۱۴۲۶ ق)، بیروت، دار الکتب الاسلامی.
۵. فرهنگ واژگان نهج البلاغه، منصور پهلوان (۱۳۸۷)، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
۶. ترجمه و شرح نهج البلاغه (تنبيه الغافلین و تذکره العارفين)، فتح الله کاشانی (۱۳۷۸)، تهران، پیام حق.
۷. بهج الصباغه فی شرح نهج البلاغه، محمد تقی شوشتری (۱۴۳۲ ق)، بیروت، موسسه التاريخ العربی.
۸. پیام امام امیر المومنین علیه السلام، ناصر مکارم شیرازی (۱۳۸۶)، تهران، دار الکتب الاسلامی.
۹. شرح نهج البلاغه، محمد عبده (۱۳۸۵ ق)، بیروت، دار احیاء التراث العربی.
۱۰. العقاید من نهج البلاغه، محسن علی المعلم (۱۴۲۰ ق)، بیروت، دار الیهادی.

رشته علوم قرآن و حدیث - مقطع کارشناسی ارشد

دروس اختیاری

تفسیر آیات مشکل قرآن کریم

Interpretation of difficult verses of the Holy Quran

ساعات تدریس: ۳۲

نوع درس: اختیاری

پیش نیاز: تفسیر قرآن کریم (۲)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

هدف شناختی: آرایه شیوه صحیح تفسیر آیات مشکل

هدف رفتاری: توضیح و تحلیل موضوعات آموزش داده شده و تحلیل و بررسی یک آیه یا یک دسته آیات در تفاسیر مختلف به راهنمایی استاد به صورت کتبی و ارائه پاورپوینت آن در کلاس

سرفصل:

- بررسی عوامل موهم اختلاف در آیات و راه‌های رفع تعارض از آنها
- بررسی عوامل ایجاد تشابه در آیات متشابه و راه‌های صحیح تأویل آنها
- بررسی آیات دارای واژگان غریب و مصادیق تفسیری متفاوت و رفع پیچیدگی و ابهام از آنها؛ در این ارتباط از جمله آیات زیر با استفاده از تفاسیر فریقین مورد بررسی و تفسیر قرار گیرد:
- آیات صفات (بقره/۱۱۵، مائده/۱۱۶، قصص/۸۸، قیامت/۲۳-۲۲)؛ آیات جبر و اختیار (اسراء/۱۶، یونس/۱۰۰، کهف/۲۳، دهر/۳۰-۲۹، تکویر/۲۹)؛ آیات عدل (اسراء/۷۲، توبه/۱۵ و ۲۷، قصص/۸۸)
- توحید آباء پیامبران (انعام/۷۴، ممتحنه/۴، توبه/۱۱۳-۱۱۴، بقره/۱۳۳، ابراهیم/۳۹-۴۱)؛ اعطای منصب نبوت در کودکی (مریم/۱۲ و ۳۰)؛ علم الغیب (اعراف/۱۸۸، جن/۲۶-۲۷)؛ عصمت (عصیان آدم(ع): اعراف/۲۳، شجره ممنوعه: بقره/۳۵، نفرین نوح(ع): نوح/۲۶، ناهل بودن فرزند: هود/۴۷-۴۶، موسی(ع): کشته شدن قبطی: قصص/۱۴-۱۵، رفتن یونس(ع): صافات/۱۴۴-۱۳۹، یوسف(ع): اتهام سرقت و فحشاء: یوسف/۲۴-۲۳، ۷۰، ابتلاء ایوب(ع): ص/۴۱، انبیا/۸۴-۸۳، آزمایش داوود(ع): ص/۲۶-۲۱، ابتلاء سلیمان(ع): ص/۳۵-۳۱، قول عیسی(ع): مائده/۱۱۶، زکریا: طلب آیه: آل عمران/۴۱، پیامبر(ص): وزر و ذنب: انشراح/۶-۱، فتح/۲-۱، مؤمن/۵۵، محمد/۱۹، عفو پیامبر(ص): توبه/۴۳، افسانه‌های ساختگی: غرانیق: نجم/۱۷-۲۰، حج/۵۲، عبوسیت: عبس/۱۰-۱، عشق ساختگی: احزاب/۳۳)؛ انساء پیامبران توسط شیطان: انعام/۶۸، طه/۱۱۵، یوسف/۴۲، کهف/۶۶-۶۱، اعلیٰ/۷-۶؛ توسل به پیامبر(ص): نساء/۶۴؛ شفاعت: یوسف/۹۷، زمر/۳، منافقون/۶، نساء/۶۴، توبه/۱۰۳
- وضو و مسح: مائده/۶، نساء/۴۳، خمس: انفال/۴۱، توبه/۶۰، تعدد زوجات: نساء/۳، عده وفات: بقره/۲۳۴ و ۲۴۰، جهر و اخفات در نماز: اسراء/۱۱۰، صلاة وسطی: بقره/۲۳۷.

- مدح صحابه و عدالت آنها: توبه/۴۰ و ۱۰۰. زیارت قبور: توبه/۸۴. تسلط مردان بر زنان: نساء/۳۴. لرادک الی معاد: قصص/۸۵.

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون های نهایی	پروژه
ندارد	ندارد	آزمون های نوشتاری (۷۵٪)	(۲۵٪)
		عملکردی	

منابع:

۱. امالی، علی بن الحسین علم الهدی (سید مرتضی) (۱۳۶۱)، قم، کتابخانه آیه الله مرعشی نجفی.
۲. تفسیر صحیح آیات مشکله قرآن: جعفر سبحانی.
۳. تأویل مشکل القرآن، ابن قتیبه دینوری (۱۴۲۷ ق)، قاهره، مکتبه دار التراث.
۴. المیزان فی تفسیر القرآن، سید محمدحسین الطباطبائی (۱۴۳۱ ق)، بیروت، الامیره للطباعة و النشر و التوزیع.
۵. مجمع البیان فی تفسیر القرآن، الفضل بن الحسن الطبرسی (۱۳۳۹ ق)، بیروت، داراحیاء التراث العربی.
۶. التفسیر الکبیر (مفتاح الغیب)، الفخر الرازی (۱۴۱۱ ق)، بیروت، دار الکتب العلمیه.
۷. الکشاف، محمود بن عمر الزمخشری (۱۴۲۴ ق)، بیروت، دار الکتب العلمیه.
۸. تنزیه الأنبیاء، علی بن الحسین علم الهدی (سید مرتضی) (۱۳۷۹)، تهران، نشر صدوق.
۹. مسایل الرازی من غرائب آی التنزیل، محمدبن ابی بکر رازی (۱۴۰۴ ق)، تهران، دفتر نشر کتاب.
۱۰. اضواء علی متشابهات القرآن، خلیل یاسین (۱۴۲۸ ق)، قم، ذوی القربی.
۱۱. تنزیه انبیاء (از آدم تا خاتم)، محمدهادی معرفت (۱۳۸۹)، تهران، مبین اندیشه.
۱۲. روح المعانی، السید محمود الالوسی (۱۴۰۸ ق)، بیروت، دار الفکر.

رشته علوم قرآن و حدیث - مقطع کارشناسی ارشد

مقایسه قرآن و کتب آسمانی گذشته

Comparison of Quran and proceeding Divine Scriptures

ساعات تدریس: ۳۲

پیش نیاز: ندارد

نوع درس: اختیاری

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

هدف شناختی: شناخت کتب آسمانی گذشته و مقایسه آنها با قرآن کریم

هدف رفتاری: توضیح و تحلیل موضوعات آموزش داده شده و تحلیل و بررسی یک در کتابهای آسمانی مختلف به راهنمایی استاد به صورت کتبی و ارائه پاورپوینت آن در کلاس

سرفصل:

معرفی عهدین و قلمرو اسفار و ابواب آنها، شروح و تفاسیر عهدین، کتاب اوستا

بررسی تاریخ نگارش و تدوین کتابهای ادیان گذشته

بررسی اعتبار عهدین از نظر قرآن و منابع اسلامی

بررسی موضع قرآن نسبت به کتابهای آسمانی گذشته

تاریخچه ترجمه‌های کتب مقدس از زبان اصلی به زبان‌های دیگر

بررسی تطبیقی معارفی از قرآن و عهدین و اوستا در موضوعاتی مانند

۱- آفرینش جهان و انسان

۲- توحید (بحث ذات و صفات)، تثلیث، تصلیب مسیح

۳- عصمت پیامبران، حضرت موسی و عیسی در قرآن و عهدین

۴- معاد و سرای آخرت، موعود و انتظار

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون های نهایی	پروژه
ندارد	ندارد	آزمون های نوشتاری (۷۵٪)	(۲۵٪)
		عملکردی	

منابع:

۱. قرآن کریم و کتب موجود یهود و نصاری، تفاسیر قرآن، شروح عهدین احادیث مربوطه به اهل کتاب، کتب سیره (بخش‌های مرتبط با برخورد پیامبر و مسلمانان با اهل کتاب)،
۲. المرشد الی کتاب المقدس، اسامه خلیل اندراوس (۲۰۱۱ م)، قاهره، کنیسه قصر الدوباره الانجیلیه.
۳. موجز الادیان فی القرآن، عبدالکریم زیدان (۱۴۱۸ ق)، بیروت، دار الرساله.
۴. مواجهه قرآن با فرهنگ مسیحیت، اعظم پویازاده (۱۳۸۵)، تهران، نشر هستی نما.
۵. تحقیقی در دین مسیح، جلال‌الدین آشتیانی (۱۳۶۸)، تهران، نشر نگارش.
۶. تحقیقی در دین یهود، جلال‌الدین آشتیانی (۱۳۶۸)، تهران، نشر نگارش.

رشته علوم قرآن و حدیث - مقطع کارشناسی ارشد

نقش حدیث در علوم اسلامی

The role of Hadith in Islamic sciences

نوع درس: اختیاری
تعداد واحد: ۲
نوع واحد: نظری

ساعات تدریس: ۳۲

پیش نیاز: ندارد

هدف شناختی: شناخت و جایگاه حدیث در علوم اسلامی

هدف رفتاری: توضیح و تحلیل موضوعات آموزش داده شده و تحلیل و بررسی یک موضوع به راهنمایی استاد به صورت کتبی و ارائه پاورپوینت آن در کلاس

سرفصل:

الف: حوزه‌های ورود حدیث در جوامع حدیثی فریقین

ب: خبر واحد و قلمرو حجیت آن شامل

گزارشی از تاریخچه مربوط به حجیت خبر واحد

ادله حجیت خبر واحد در شیعه و اهل سنت

قلمرو حجیت خبر واحد در اخبار فقهی و غیرفقهی

ج: نقش و جایگاه حدیث در علوم مختلف اسلامی از جمله:

تفسیر

فقه

تاریخ و سیره

فلسفه و عرفان

ادبیات و فرهنگ عامه

کلام و عقاید

اخلاق و آداب

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون های نهایی	پروژه
ندارد	ندارد	آزمون های نوشتاری (۷۵٪)	(۲۵٪)
		عملکردی	

منابع:

۱. جوامع حدیثی فریقین (ابواب منتخب مربوط).
۲. حدیث و حدیث پژوهی ذیل عناوین: حدیث و کلام، حدیث و تاریخ، حدیث و ادبیات، حدیث و فلسفه، حدیث و تاریخ، مجید معارف (۱۳۸۹)، تهران، نشر کتاب مرجع.
۳. حجیة السنة، عبدالغنی عبدالخالق (۱۹۴۲ م)، بغداد، دار التریبة.
۴. السنة و مکانتها فی التشريع الاسلامی، مصطفی السباعی (۱۴۰۵ ق)، بیروت، مکتب الاسلامی.
۵. کتب اصول فقه بحت ذیل حجیة خبر واحد.
۶. البیان فی تفسیر القرآن، ابوالقاسم الموسوی الخویی (۱۴۱۸ ق)، قم، دار الثقلین.
۷. التفسیر و المفسرون، محمد هادی معرفت (۱۴۱۸ ق)، مشهد، الجامعه الرضویه للعلوم الاسلامیه.
۸. آسیب شناسی و روش شناسی تفسیر معصومان علیهم السلام، اکبر رستمی (۱۳۸۰)، تهران، مرکز نشر علوم و معارف قرآن کریم.
۹. علامه طباطبایی و حدیث، شادی نفیسی (۱۳۸۴)، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.

رشته علوم قرآن و حدیث - مقطع کارشناسی ارشد

نحو عالی

Advance syntactic

ساعات تدریس: ۳۲

پیش نیاز: ندارد

نوع درس: اختیاری

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

هدف شناختی: شناخت قواعد اساسی و کاربرد دقیق و تأثیر آن در متون علوم و تفسیر قرآن

هدف رفتاری: توضیح و تحلیل موضوعات آموزش داده شده و تحلیل نحوی یک متن تخصصی براساس مطالب آموزش داده شده به راهنمایی استاد به صورت کتبی و ارائه پاورپوینت آن در کلاس

سرفصل:

الف: احکام جمله و شبه جمله شامل اقسام جمله‌ها از حیث اعراب و ویژگی و احکام هر یک از آن و وجوه اعرابی شبه جمله و احکام آن؛ همراه با ذکر شواهد قرآنی

ب: احکام نحوی کاربرد همچون: حال و تمییز، عطف بیان و بدل، اقسام عطف و... همراه با ذکر شواهد قرآنی

ج: مقارنه و تطبیق آموزه‌های فوق در متونی همچون: قرآن کریم، نهج البلاغه، تفاسیر همچون: مجمع البیان، کشاف، المیزان، علوم قرآن همچون: الاتقان البرهان، مقابل العرفان و دیگر آثار علوم قرآن و تفسیر.

روش ارزیابی:

ارزیشیایی مستمر	میان ترم	آزمون های نهایی	پروژه
(۲۵٪)		آزمون های نوشتاری (۷۵٪)	
		عملکردی	

منابع:

۱. مغنی اللبیب عن کتب الاعاریب (ابواب ثانی، ثالث، رابع)، جمال الدین ابن هشام الانصاری (۱۹۷۹ م)، بیروت، مکتبه بنی هاشم.
۲. نحو اللغة العربیه، محمد اسعد نادری (۱۴۲۵ ق)، صیدا، المکتبه العصریه.
۳. النحو الوافی، عباس حسن (۱۹۶۶ م)، مصر، دار المعارف.
۴. شروح الفیه ابن مالک
۵. و دیگر آثار متقن نحوی.

رشته علوم قرآن و حدیث - مقطع کارشناسی ارشد

روش تحقیق و مآخذشناسی

Methodology of research and introduction to sources

ساعات تدریس: ۳۲

نوع درس: اختیاری

پیش نیاز: ندارد

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

هدف شناختی: شناخت روش صحیح پژوهش در رشته علوم قرآن و شناخت منابع این رشته
هدف رفتاری: توانایی توضیح دادن در مورد موضوع درس به صورت کتبی و تهیه طرح پایان نامه و انجام تحقیق براساس نکات آموزش داده شده

سرفصل:

الف: روش تحقیق

- ۱) تعریف تحقیق و ویژگی‌های آن (مؤلفه‌های پژوهش، اقسام آن، تفاوت آن با تألیف و...)
- ۲) طرح پژوهشی (گزاره‌های تحقیق: سؤال، فرضیه، هدف، موضوع و...)
- ۳) اصول نگارش و اجرای طرح پژوهش (بیان مسأله، سئوالات، فرضیات، روش گردآوری داده‌ها از منابع، صفحه‌آرایی...)
- ۴) شیوه مقاله‌نویسی و استخراج مقاله از نتایج پژوهشی طرح.

ب: مآخذشناسی قرآن و حدیث

- ۱) منابع و مصادر شناخت آثار علوم قرآن و حدیث (چگونگی آشنایی با آثار قرآن و حدیث)
  - ۲) ارزش تحقیقات پیرامون کتاب و سنت (ارزش‌گذاری یافته‌های کتاب و سنت، دلایل اصالت و اعتبار کتاب و سنت)
  - ۳) معرفی علوم دخیل در فهم کتاب و سنت (علوم قرآن، علوم حدیث، ترجمه)
- روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون های نهایی	پروژه
(۴۰٪)		آزمون های نوشتاری (۶۰٪)	
		عملکردی	

منابع:

۱. روش تحقیق عمومی، احمد پاکتچی (۱۳۸۸) تهران: دانشگاه امام صادق (ع)
۲. روش تحقیق با تاکید بر مطالعات اسلامی، احمد پاکتچی (۱۳۸۷)، تهران: دانشگاه امام صادق (ع)
۳. فرهنگ‌نامه علوم قرآن، ابراهیم اقبال (۱۳۸۹)، تهران، شرکت چاپ و نشر بین الملل.
۴. روش های تحقیق و چگونگی ارزشیابی آن در علوم انسانی، عزت الله نادری (۱۳۹۲)، تهران، ارسباران.
۵. آشنایی با روش تحقیق و مرجع شناسی، حسینعلی یوسفی (۱۳۷۵)، گناباد، مرندیز.
۶. متدولوژی علوم قرآنی، ابراهیم فتح‌اللهی (۱۳۸۹)، تهران، دانشگاه امام صادق (ع).
۷. روش تحقیق با تاکید بر علوم اسلامی، جعفر نکونام (۱۳۸۶)، قم، دانشگاه قم.
۸. راهنمای عملی فراهم سازی طرح تحقیق، عزت الله نادری (۱۳۸۴)، تهران، بدر.
۹. غلط ننویسیم، ابوالحسن نجفی (۱۳۸۱)، تهران، مرکز نشر دانشگاهی.

رشته علوم قرآن و حدیث - مقطع کارشناسی ارشد

زبان تخصصی

Specialized English for students of Hadith and Quranic sciences

ساعات تدریس: ۳۲

پیش نیاز: ندارد

نوع درس: اختیاری

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

هدف شناختی: ارتقاء فهم دانشجویان از متون علوم قرآن و حدیث به زبان انگلیسی

هدف رفتاری: توانایی ترجمه متون تخصصی به زبان انگلیسی در موضوعات مشابه آنچه در این درس آموزش داده شده است.

سرفصل:

- شرح و توضیح بخش‌هایی از متون دایره المعارف اسلام و قرآن در زمینه علوم قرآن و حدیث
- بررسی و مقایسه تعدادی از ترجمه‌های قرآن به زبان انگلیسی
- آموزش نکته‌های پُر کاربرد در متون تخصصی علوم قرآن و حدیث به زبان انگلیسی
- آموزش نکته‌های گرامری پیچیده بکار رفته در متون مورد بحث در این درس

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون های نهایی	پروژه
(/۱۵)	ندارد	آزمون های نوشتاری (/۶۰)	(/۲۵)
		عملکردی	

منابع:

- Following articles in the Encyclopedia of Islam and the Encyclopedia of Quran:
Tafsir, Hadith, Naskh, Collection of the Kuran, Chronology of the text-Translation of
the Kuran...

-Translations of the Quran:

Arthur J. Arberry

T. B. Irving

ترجمه انگلیسی قرآن، دائرة المعارف قرآن، کتب علوم قرآنی به زبان انگلیسی به مانند:

Quran studies: John Wansbrough

Collection of the Quran; John Burton

